

fenmaradt. Vitéz és elhatározásában gyors volt. Hirtelen jelent meg csapataival az ellenség előtt s gyorsan tovább állott, ha vállalata nem sikerült, a mint azt ősei hazájában tanulta.¹ Különböben ez is, mint az ókori barbárok általában, egyes törzsfőnökök uralma alatt élt. Jó barátságot és szövetséget tartott a szomszéd népekkel válogatás nélkül, de kész mindig és mindenütt a harcra, a mikor és a hol zsákmány ígérkezék.

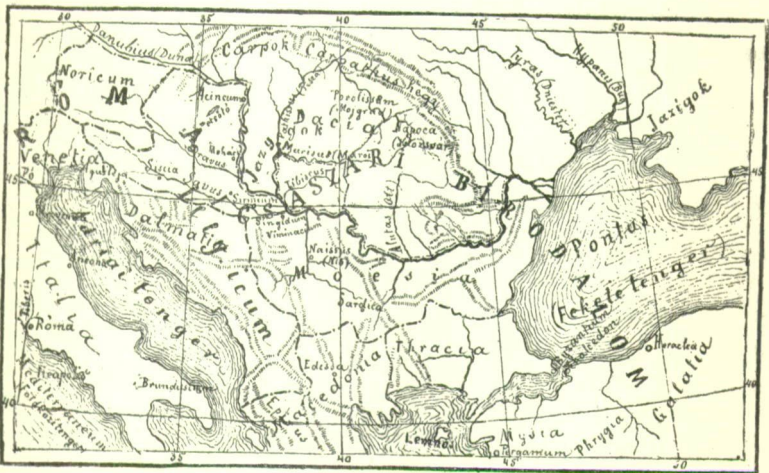
6. A jászok és dákok itteni közös története.

Európa ezen részén a rómaiak és barbár népek hogyan osztoztak meg? — A jászok első háborúi s viszonyai a rómaiakkal és barbárokkal. — A jászok a kvádokkal szövetkeznek. — A rómaiak politikája a barbárok irányában. — A kvádok és dákok a rómaiak ellen. — Decebál dák király. — Ennek hadjárata Domitián császár ellen. — Traján császár Decebált legyőzi s Dáciát meghódítja, mely római tartománynyá alakíttatik. — A dákok jellemzése. — A jászok sorsa Dácia leigázása után.

Ettől fogva a két nép — jász és dák — története ép úgy összefolyik, mint határaik. Keleten ők képezték a védfalat a rómaiak terjeszkedései ellen s egyszersmint képviselték a függetlenséget és természeti életmódot a jól fegyvelmezett és rendezett polgáriasság ellenében, mely a római

¹ Tacitus; Hist. I. 79.

légiók oltalma alatt fellendült. A bölcs és vitéz római hadvezérek közel és távolban mindinkább terjeszték a nagy birodalom határait. A Duna jobb partja s azontul Európa közepe a Rajnáig már birtokukban volt. Csak a Duna északi partján állottak még a független népek, a svév-ek (a Dunától északra a Keleti-tengerig) a markomannok, kvádok, mindnyájan germán törzsek (de

20. sz. A dunai tartományok a rómaiak korában.

utóbbiakhoz nagyobb számú sarmata lovas nép is tartozott), s itt, közép Európa keleti részén, a jászok és a dákok, kiknek rettegett hatalma leigázására a nagy birodalom ereje nem volt elégséges, a mit egyébiránt természetesnek is kell találnunk, mert a birodalom épen nagy kiterjedtsége miatt erejét igen megoszlatni volt kénytelen s a barbár népeket sem mindig tudta egymás ellen harczra tüzelni s szövetségébe vonni.

Ez különösen nehéz feladat volt az ujonni jött jászokkal szemben, kik, bár a háborút mesterség gyanánt űzték s nem egyszer mint a zavarosban halászók léptek fel, mikor lehetett, mégis megválogatták, hogy kinek a pártjára álljanak, mert a magokhoz hasonló független barbárok fosztogatásából és leigázásából sokkal kevesebb hasznot remélhettek önmagukra nézve, mint a gazdag római tartományok prédálásából s az elbizakodott légiók megtöréséből. Ugyanazért csakhamar e helyen való letelepülésük után | K. e. 25 szemben találjuk őket Augustus császár csapataival s már a közelségnél s a vidék gazdagságánál fogva is különös előszeretettel kalandoztak és harczoltak Pannóniában, hol, t. i. | K. e. 2 és K. u. 33 Muraköz vidékén, egy részök le is tele- | K. u. 50 pedik, Thráciában a Balkán | K. e. 15 K. u. 7 hegységtől a Máryány-tengerig, a szomszédos Moesiában, a Dunától délre a | K. u. 81—103 Balkán hegységig, mely alkalommal a dákokkal szövetkezve, egy ízben Domitian császár seregét tönkre verik s vezérét is megölik¹, Macedoniában Thráciától nyugotra az Adriai és Szi- | K. u. 7 get-tenger közt. De arra is volt eset, hogy a római

¹ Király Pál szerint (Dácia nyugoti határa a Hunyadm. rég. és tört. társ. 1889—90 évkönyvében) ez alkalommal hányatták Bácskában a dákok és jazygok ellen a Római sánczot, bár Fröhlich azt (Apatin és Ó-Becse közt) a népvándorlás-kori germánoknak s illetőleg (az Újvidék és Földvár közti vonalat) a rómaiak idején itt lakó sarmatáknak tulajdonítja. (Bács-Bodrogm. tört. társ. évkönyve. 1888.)

legiókkal együttesen működtek, így Vespasianus és Vitellius ellencsászárok küzdelmeiben, | K. u. 69 kik közül az előbbi a svév, kvád és markomann csapatokon kívül a jászokat is zászlói alá vonta s azokkal egyesülve, a Juli-Alpokon átkelve, Kremonáig nyomult s ott ellenfelét leverte.¹ Legszívesebben szövetkeztek természetesen a magokhoz hasonló barbár és függetlenségben élő népekkel, melyeket a rómaiak terjeszkedése és civilizációja közös megsemmisüléssel fenyegetett. E népek ereje korántsem volt csekély és mindig vészhozólag lebegett a roppant birodalom felett, főleg ha tekintetbe vesszük a császári városban és családban ez időtájon eláradott gonosz- | K. u. 14—68 noszságot és erőszakosságokat. Másfelől azonban a szabad népek száma e tájon mind egyre fogyott, mert egy részök, midőn a rómaiak elhatalmasodtak, ezek védnöksége alá adta magát, más részök pedig egymás elleni tusában emészté föl erejét.

Igy, Tacitus elbeszélése szerint, a jászok északnyugoti szomszédait, a kvádokat, kik zsákmánylásaik és harácsolásaik következtében igen meggazdagodtak, tulnyomó erővel támadták meg a lügiaiak, hermundiak és egyéb german származásu barbárok. A jászok a kvá- | K. u. 49 dok seregében a lovasságot képezték s nyugtalankodásaik és portyázásaik által előidézői lettek a kvádok megveretésének,² kiknek királya Van-

¹ Tacit. Hist. III. 5., 21.

² Tacitus, Annales. XI. 29—30.

nius a harcban megsebesülve, a Dunán horgonyzó római hajóhad oltalma alá menekült, de csak életét menthette meg, országát pedig a győztesek egymás közt osztották fel.

A pannóniai helytartó nyugodtan elnézte, hogy a védnöksége alatt állott Vannius mint lesz földönfutóvá s mint pusztítják egymást a barbárok. Ő csak a maga tartománya békéje felett őrködött. A helytartók és császárok egész eljárását a barbár népek irányában általán véve mindig a legvastagabb önzés jellemezte. Nem egyszer hagyták cserben veszély idején szövetségeseiket. Így tett Domitianus császár is, a legnagyobb gonosztevők egyike, kik valaha trónon ültek, a kvádokkal, kik e miatt fellázadtak s a markomannokkal kezét fogva az ellenök indított római hadsereget, bár azt maga a császár vezette, tönkre verték, úgy hogy a császár évi adófizetéssel vásárolt tőlök békét, de otthon, | K. u. 90 épen mintha győztes lett volna, diadalmi ünnepélyeket rendeztetett magának.

A dákok királya *Dorpanaeus*, ismertebb nevén *Decebal*, ez idő tájban | K. u. 86—90 szintén diadalt nyert e császár felett. A király, ez a rendkívüli erélyes, tette kész, békében és háboruban bölcs és bátor fejedelem; ismét egyesítette jogara alatt az összes dák törzseket s népének nagyságát és dicsőségét még egyszer és utóljára tündököltette. *Decebal* személyesen vezette csapatait a Dunán keresztül s oly gyorsasággal és hévvel rontott Moesiára, hogy csapásai

alatt a meglepett római helytartó seregestől elveszett.¹ A császár ekkor maga vezetett új légiókat Moesiába, visszautasítá Decebal békeajánlatát s a sereg vezérletét Cornelius Fuscusra bízván, maga visszautazott Rómába. Fuscus áthidalatá a Dunát, de szintén csatát veszített s magának és seregének ugyan az a siralmas sorsa lett, mint elődének. A császár harmadszor küldött sereget a dákok ellen, de, bár ennek vezére Julian, Tapaenál (Lugos és a Vaskapu környékén) Decebalt megveré, a császár, ki egyidejűleg a markomannok és kvádok ellen is hadjáratot vezetett s amazok részéről súlyos veszteségeket szenvedett, kénytelen volt Decebaltól pénzen vásárolni meg a békét. Végre Trajanus császárnak sikerült Decebal és a dákok hatalmát három évi véres és kétségbeesett harcz után végkép' megtörni. | 103—106. A császár eleve a maga pártjára és szövetségébe vonta közel- s távolból a barbár népeket, aztán roppant készüllettel átkelt a Dunán, melyen ez alkalomra csodálatos erőfeszítéssel kőhidat is építtetett (Turnu Severinnél), melynek | 104 maradványai még ma is láthatók. Majd ismételt ízben, nyílt csatákban megtörte a dákokat. Decebal kétségbeesésében orgyilkost bérelt Trajanus elvesztésére, de a szándék idő előtt felfedeztetett. A vitéz császár pedig elszánt viaskodások között, mind beljebb és beljebb nyomult a dákok országába s ennek fővárosát Sarmisegethusát (ma

¹ Tacitus, Agricola XLI. Svetonius, Domit. 6.

Várhely, Hunyadmegyében) bekerítvén, ostromolta, melyet a dákok kétségbeesésökben ekkor felgyújtottak. Decebál és számos más főnök, hogy élve ne essenek a rómaiak kezébe, kivégezték magokat.

A fővárosban a diadalmas császárnak nagyszerű győzelmi ünnepély rendeztetett s annak emlékére egy egész diadalmi tér (Forum Trajanum) állíttatott az építészet és szobrászat legremekőbb műveiből, melyek közt különösen emlékezetes a Trajánus oszlopa, fehér márványból készült fölséges mű, melynek oldalán a nagy háboru jelei 118 dombor képben bámulatos művészettel örökítették meg, mely ábrázolatok még ma is megható bizonyosságot tesznek a küzdelem és erőfeszítések nagyságáról s a küzdő felek tekintetéről és elszántságáról.²

21 sz. Trajanus császár. ¹

E háboru eltörlé a dákokat hazánk földeiről, a mennyiben a még életben maradtak családaiakkal nagy részben elhagyták hazá-

¹ A h.-m.-vásárhelyi régiségtár egykorú érme után rajzolva.

² Szombathy, Dácia meghódítása és a Trajan oszlop képei (W. Fröhner, — La Colonne Trajane d'après surmoulage exécuté a Rome en 1861—1862. . . Paris, J. Rothschild éditeur. 1872 — monumentalis munkája után.) Pauly, Realencycl. «Decebal» név alatt, Király Pál századok 1891.—116—118. Grisellini, Gesch. d. Temes. Banat's I. 3—7. Hornyik, Kecsk. Tört. I. 14 (a kvadokat a kattokkal összetévesztve.) Századok, 1888. 812—898.

22. sz. A dákok előkerülése családjaikkal s barmaikkal legyőzetésük után.

(A Traján-oszlopnak dr. Szombathy Ignác tulajdonában levő képeiről.)

jok földjét s a szomszédos népek hegységei és erdőségei közé, legnagyobb részben pedig a Dnister mellékére (hol Tyrigeták neve alatt új államot alapítottak) huzódtak el, üresen hagyván a nagy és gazdag országot, mely a Tisza, Duna és Dnister között terjedt el, a hódítóknak. Dácia ekkép' római tartományyá lőn s Trajánus | 107 mérhetetlen birodalma minden részéből, (ideértve Ázsiát is), de leginkább mégis Dalmátiából, gyarmatokat telepített oda, hogy azt ismét benépesítse, az elhagyott szántóföldeket és bányákat művelés alá vegye s városokat alkosson, a mi óhaja szerint teljesült is, annyira, hogy rövid idő múlva virágzó és hatalmas tartomány keletkezett a régi helyén, melynek székvárosa most Colonia Ulpia Trajana nevet nyert.

A történelmi szereplés színteréről ekkép' letűnt dákok szokásairól azon kívül, a mit Strabón után fentebb közöltünk, megemlítjük, hogy e szláv eredetű nép földművelő, de egyszersmint igen harcziás természetű, szigorú fegyelmet és erkölcsöt tartó, egyszerű életmódu volt s a rómaiaknak sokáig rettegett ellenfele, a mint ezekről az egykori írók bizonyóságot tesznek.¹

¹ Horac. Od. III. 6., 13. Sat. II. 6., 53. Dio Cass. LI. 22., 26., LXVIII. 14. Tacit. Hist. I. 79. stb. stb.